

דבר בחזקת שהוא דבר אחר, אינו שמור.

ומסקנת הגמרא, שהמשמר דבר בחזקת שהוא דבר אחר, אינו נחשב היסח הדעת. והסיבה לכך שמשמר כלי שבת בחזקת שהם כלי חול טמאים, כי כלים של שבת רגילים לשומרים יותר מכלים של חול, וזה ששמר כלים של שבת בחזקת שהם כלי חול, הסיח דעתו מהשמירה המעולה שרגילים לשמור עליהם, ולכן הוא נחשב כמי שהסיח דעתו משמירתם.

ג. שתי נשים שהחליפו כליהן בבית המרחץ.

אמר רבי אלעזר בר צדוק, מעשה בשתי נשים חברות, שנתחלפו להן כליהן בבית המרחץ, ובא מעשה לפני רבי עקיבא, וטימאן.

והטעם לכך, כי כל אחת שנטלה בגדי חברתה, אומרת, מן הסתם חברתי אשת עם הארץ, ובגדיה שבידי טמאים, ומאחר שסבורה שהם טמאים, אינה משמרת אותם, ויש כאן היסח הדעת המטמא אותם, אף אם באמת היו טהורים.

ד. נעשה בטהרה בלא כוונה לשמור.

מעשה באשה אחת, שבאת לפני רבי ישמעאל, ואמרה לו, רבי, בגד זה ארגתיו בטהרה, כלומר יודעת אני, שמשעה שנארג בו שלש על שלש אצבעות, שנעשה בגד הראוי לקבל טומאה, לא נגעה בו טומאה, ומכל מקום לא היה בלבי לשומרו בטהרה. ומתוך בדיקות שהיה רבי ישמעאל בודקה, הואיל ולא היה בלבי לשומרו, שמא אירע בו כך וכך ולא נזהרת. אמרה לו, רבי, נדה משכה עמי בחבל, שקשרה בו כלי האריגה, ושמא הסיטתו. אמר רבי ישמעאל, כמה גדולים דברי חכמים, שהיו אומרים, בלבו לשומרו טהור, אין בלבו לשומרו טמא.

שוב מעשה, באשה אחת שבאת לפני רבי ישמעאל, אמרה לו, רבי, מפה זו ארגתיה בטהרה, ולא היה בלבי לשומרה. ומתוך בדיקות שהיה רבי ישמעאל בודקה, אמרה לו, רבי, נימא [=חוט] נפסקה לי קודם שארגתי, וקשרתיה בפה, ובאותה שעה היתה נידה, שהרוק שלה טמא, ויש לחוש, שמא לאחר מכן, כשארגה בגד מהחוט, ונעשה ראוי לקבל טומאה, עדיין היה הרוק הזה לח, ומטמא². אמר רבי ישמעאל, כמה גדולים דברי חכמים, שהיו אומרים, בלבו לשומרו טהור, אין בלבו לשומרו טמא

המשמר דבר בחזקת שהוא דבר אחר

נתבאר, שמתחילה רצו לומר, שהטעם לכך שהמשמר בגדי שבת בחזקת שהם בגדי חול, טמאים, כי כל המשמר דבר בחזקת שהוא דבר אחר, אינו שמור.

ורב אושעיא הקשה על הסברא הזו, שכן לפי סברא זו, אם הושיט ידו לסל ליטול פת חיטים, ועלתה בידו פת שעורים, הרי זו טמאה, וזה לא מסתבר כלל.

וראיה לכך מברייתא, בה מבואר בפירוש, שהמשמר דבר בחזקת שהוא אחר, לא נטמא, שכן שנינו, המשמר את החבית בחזקת שהיא של יין, ונמצאת של שמן, טהורה מלטמא.

לדעת תנא קמא בברייתא – חולין שנעשו על טהרת הקודש, הרי הם כשאר חולין, ואין מונים בהם אלא ראשון ושני לטומאה.

ולדעת רבי אלעזר ברבי צדוק – חולין שנעשו על טהרת הקודש, הרי הם כתרומה, ומונים בהם גם שלישי לטומאה.

ורב מרי אמר שלדעת משנתנו – חולין שנעשו על טהרת הקודש, הרי הם כקודש, ומונים בהם גם רביעי לטומאה.

מתחילה אמרו, שרב מרי למד זאת, מתוך כך שלא פרטה משנתנו דין בגדי האוכל חולין שלו על טהרת הקודש, ולכאורה הטעם לכך, משום שכללה זאת בדין אוכל קדשים ממש, ואם כן שווים הם.

אולם דחו זאת, כי אפשר שכללה דין זה בדין אוכלי תרומה [כדעת רבי אלעזר ברבי צדוק] או בדין אוכלי חולין [כדעת תנא קמא].

ומסקנת הסוגיה, שרב מרי למד זאת ממה ששינונו, יוחנן בן גודגדא היה אוכל על טהרת הקודש כל ימיו, והיתה מטפתו מדרס לחטאת, הרי שאף שהיה אוכל חולין שלו על טהרת הקודש, היו בגדיו טהורים לקדש, ואינם טמאים אלא למתעסקים במי חטאת, ואם כן דעתו, שחולין שנעשו על טהרת קודש, הרי הם כקודש.

היסח הדעת מטהרות

המסיח דעתו משמירת טהרותיו, הרי הן כטמאות³. והובאו בסוגיה מספר אופנים, הנחשבים כהיסח הדעת משמירת הטהרות.

א. נפלה מעפרתו ואמר לחבירו תנה לי.

לדברי רבי יונתן בן אלעזר, מי שנפלה ממנו מעפרתו [=סודרו], וביקש מחבירו שיגביה אותה עבורו, ועשה חבירו מבוקשו, יש כאן היסח הדעת משמירת המעפרת מטומאה, והרי היא טמאה אף על פי שזה וזה טהורים.

והטעם לכך, כי אין כאן שמירה מטומאה, לא על ידי המגביה, ולא על ידי הבעלים.

על ידי המגביה אין כאן שמירה, כי המגביה אומר, מאחר שביקש ממני זה להגביה לו, ואינו יודע אם טהור אני או טמא, ודאי אינו חושש אם תטמא, ומעתה, אם הוא אינו חושש, איני צריך לשמור עליה מטומאה.

ועל ידי הבעלים גם כן אין כאן שמירה, כי חזקה היא, שאין אדם משמר מה שביד חבירו.

ב. החליף כלי שבת בשל חול.

לדברי רבי יונתן בן עמרם, מי שנתחלפו לו כלים של שבת בשל חול, כלומר, שהיה סבור שהוא נוטל בגדים של חול, ונטל בגדים של שבת, ולבשם, יש כאן היסח הדעת בשמירתם, והרי הם טמאים.

ומתחילה רצו לומר, שהטעם לכך, כי לדעת רבי יונתן בן עמרם, כל המשמר

² ורבותי מפרשין, משום צינורות עם הארץ, המטמאה כל זמן שהיא לחה. ואני אומר, על כרחך האשה זו חבירה היתה, דאי לא חבירה היתה, מי אתיא קמי רבנן לישאל על הטהרות. ועוד, מי מהימנא למימר ארגתיה בטהרה.

³ לשון רש"י, ולמחמירים בטהרות, הוי היסח הדעת טומאה. [רש"י]. ולא ידעתי מה כוונתו "ולמחמירים".